

تربیت هنری آثار و نتایج

ژبلا عزیزی

کارشناسی تکنولوژی و گروه‌های آموزش ابتدایی

نهاد آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای دارای کارکردهای متفاوتی است و «تربیت هنری» که دربرگیرنده بخش مهمی از اهداف این نهاد است، از جمله کارکردهای با اهمیت آموزش و پرورش می‌باشد. به‌طور کلی، رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و استعداد‌های هنری و زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان در تربیت هنری مورد توجه قرار می‌گیرد. تربیت هنری در رشد و بروز استعدادها و قابلیت‌های شناختی، عاطفی و مهارتی دانش‌آموزان نقش سازنده‌ای دارد.

«جروم هاپسمن» تربیت هنری را ناظر بر حواس مختلف، رشد تجارب حسی و لمسی، حساسیت و برخورد عمیق با جلوه‌های بصری هنری و نقادی هنرمندانه می‌داند.

هدف تربیت هنری توانا ساختن دانش‌آموزان به کسب مهارت‌های مربوط به بیان و ابزار هنرمندانه، طراحی، ارزش‌گذاری و قدردانی نقادانه و نیز کسب آگاهی از هنر و تاریخ آن است. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و سطح رشد هر یک از آنان، یکی از ویژگی‌های تربیت هنری است که شیوه برخورد با دانش‌آموزان را تبیین می‌کند.

آنچه در تربیت هنری مطرح می‌شود، این است که دانش‌آموزان یاد بگیرند چگونه ببینند، بشنوند، ارتباط برقرار سازند و به سوی تولید محصول هنری حرکت کنند. آن‌ها می‌آموزند که چگونه محیط می‌تواند به احساس و عمل آن‌ها شکل دهد و چگونه با فعالیتی منظم و هدفمند می‌توانند قابلیت‌های وجودی خود را برای بیان هنری رشد دهند.

«تربیت هنری» باید طوری برنامه‌ریزی و اجرا شود که با گذشت زمان، دانش‌آموزان مستقل شوند و وابستگی آن‌ها به معلمان و نهادهای آموزشی کاهش یابد. دانش‌آموزان باید بتوانند خود، فرایند فعالیت هنری را طی کرده و محصول هنری موردنظر را تولید کنند.

«تربیت هنری» را به پنج موضوع کلی می‌توان تفکیک کرد که عبارت‌اند از:

۱. زیباشناسی، ۲. ارتباط با طبیعت، ۳. آشنایی با تاریخ هنر، ۴. تولید محصول هنری، و ۵. نقد هنری.

«بنت رایمر» نیز تربیت هنری را «رشد آگاهی و حساسیت نسبت به ویژگی‌های زیبایی‌شناسانه اشیا و پدیده‌ها» تعریف می‌کند. عناصر و مفاهیم اساسی این تعریف براساس یک نظم معکوس (از آخر به اول) عبارتند از: ۱. اشیا و پدیده‌ها، ۲. ویژگی‌های زیبایی‌شناسانه، ۳. حساسیت، و ۴. رشد.

انسان، طالب زیبایی است، خلقت مملو از جلوه‌های هنری است و انسان نیز ذاتاً به هنر گرایش دارد

۱. اشیا و پدیده‌ها: منظور از این عنصر، موضوعات، اشیا و پدیده‌ها و وقایع قابل مشاهده و ادراک است. در واقع، یکی از ویژگی‌های مهم قلمرو زیباشناسی، حضور و وجود حتمی و عینی «پدیده‌ها» است. این پدیده‌ها یا چیزها شامل اشیای و وقایع طبیعی یا اشیای مصنوعی و دست‌ساز انسان و یا وقایع و رویدادهای انسانی مانند مراسم و آیین‌های مذهبی و... می‌شود. به هر صورت، اساساً زیبایی و زیبایی‌شناسی حوزه‌ای مرتبط با موضوعات و رویدادهای موجود و واقعی است.

۲. ویژگی‌های زیبایی‌شناسانه: مجموعه‌ی خصایص و ویژگی‌های محسوس و ادراک‌شدنی که منتقل‌کننده‌ی یک احساس و نشانگر یک حالت تجلی‌یافته و بیان‌گرایانه است، زیر عنوان ویژگی‌های زیبایی‌شناسانه قرار می‌گیرند. در واقع، نکته‌ی مهم در تربیت هنری اول این است که این ویژگی‌ها دقیقاً مشخص و شناسایی گردند و دوم اینکه، جهت‌گیری اصلی در تدریس هنر، معطوف به تدریس این ویژگی‌ها باشد.

۳. حساسیت: توانایی برقراری ارتباط و تعامل فعال و تجربه‌کردن ویژگی‌های زیبایی‌شناختی «حساسیت» نام دارد. از نظر «رایمر»، حساسیت زیبایی‌شناسانه از طریق دو نوع رفتار، یکی ادراک و دریافت حالات ابراز شده و دیگری ارائه‌ی پاسخ مناسب به دریافت‌ها و ادراکات، متمایز و مشخص می‌گردد. این دو نوع رفتار از هم مجزا نیستند و همراه با یکدیگر پاسخ ادراکی یا ادراک پاسخگو را به‌وجود می‌آورند. از این منظر، ترکیب و تلفیق ذهن (رفتار اول) و عواطف و احساسات (رفتار دوم)، که توسط ویژگی‌ها و خصایص زیبایی‌شناسانه برانگیخته می‌شوند، «تجربه‌ی زیبایی‌شناسانه» نام دارد.

۴. رشد: این عنصر، با توجه به سه عنصر قبلی، بسر آموزش و پرورش قابلیت‌های مربوط به شناخت، و حساسیت نسبت به ویژگی‌های هنری و زیبایی‌شناختی اشیا و پدیده‌های مختلف تأکید می‌کند. به عبارتی، این وظیفه‌ی اصلی نظام‌های آموزشی است که از طریق تربیت هنری، درصدد رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و حساسیت‌های هنرمندانه‌ی دانش‌آموزان برآیند.

انسان، طالب زیبایی است، خلقت مملو از جلوه‌های هنری است و انسان نیز ذاتاً به هنر گرایش دارد. انسان‌ها به هنر نیاز دارند؛ پس مدارس نه تنها باید به این نیاز بپردازند، بلکه می‌توانند با استفاده از آن، در پیشبرد و اهداف آموزشی و پرورشی خود توفیق بیشتری بیابند.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند.

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت فصلنامه و هفت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند.)

رشد کودک

امری دانش‌آموز ابتدایی و پانزده ساله دوره دبستان

رشد نوجوان

امری دانش‌آموز پانزده ساله و سیزده ساله دوره دبستان

رشد دانش‌آموز

امری دانش‌آموز پانزده ساله و سیزده ساله دوره دبستان

رشد نوجوان

امری دانش‌آموز دوره راهنمایی تحصیلی

رشد جوان

امری دانش‌آموز دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماه نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند.)

رشد آموزش ابتدایی

رشد آموزش راهنمایی تحصیلی و رشد تکنولوژی آموزشی

رشد تربیت معلم

رشد تربیت معلم و رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصلنامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند.)

رشد برهان ریاضی

مجله ریاضی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)

رشد برهان هندسه

مجله هندسه (مجله هندسه برای دانش‌آموزان دوره متوسطه)

رشد آموزش معارف اسلامی

رشد آموزش زبان و ادب فارسی و رشد آموزش هنر

رشد آموزش مشاور مدرسه

رشد آموزش تربیت بدنی و رشد آموزش علوم اجتماعی

رشد آموزش تاریخ

رشد آموزش زبان و رشد آموزش ریاضی

رشد آموزش فیزیک

رشد آموزش نجوم و رشد آموزش زیست‌شناسی

رشد آموزش زمین‌شناسی

رشد آموزش فیزیک و رشد آموزش پیش‌دانشگاهی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان آموزش عالی، دانش‌جو، معلمان، تربیت معلم و رشته‌های دیگری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

تلفن و فاکس: ۰۲۱-۸۸۵۰۱۳۷۸

«آیزنر» معتقد است که آینده مملکت ما، در گرو نوع مکانی است که برای رشد و پرورش فرزندانمان تدارک می‌بینیم. او برای هنر جایگاه ویژه‌ای قائل است.

بررسی‌های انجام شده روی ۲۵ هزار دانش‌آموز توسط وزارت آموزش و پرورش آمریکا نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که فعالیت‌های هنری زیادی انجام می‌دهند، تقریباً از هر نظر نسبت به دانش‌آموزانی که فعالیت هنری کمی دارند، موفق‌ترند. علاوه بر این، احتمال ترک تحصیل و رفتارهای غیرقانونی نیز در دانش‌آموزانی که آموزش‌های هنری بیشتری می‌بینند، کمتر است.

در حال حاضر در برنامه درسی هنر، نقاشی، تربیت شنوایی، قصه و نمایش، کار دستی و کار با سفال، آشنایی با طبیعت و آشنایی با میراث فرهنگی مورد توجه قرار دارد. «برنامه جدید هنر» مبتنی بر آموزش هنر بر پایه برنامه‌های مستقل یا واحدهای آموزش هنر است و در هر واحد یا برنامه آن، مهارت‌ها، عادات، معلومات و طرز تلقی‌های متعددی در زمینه‌های متفاوت دانش و هنر برای کودک مطرح می‌شود و تجارب حاصل از آن‌ها در ذهن او جایگزین می‌گردد. این امر سبب برانگیختگی حس کنجکاوی و بروز خلاقیت در دانش‌آموزان می‌گردد.

به هر صورت، می‌توان استنتاج کرد که تربیت هنری با توجه به آثار و نتایج مختلفی که از نظر زیبایی‌شناسی، روانی، آموزشی دارد، باید به عنوان یک ضرورت و اولویت آموزشی از جایگاه شایسته خود برخوردار شود؛ چرا که بدون وجود تربیت هنری مناسب، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های درونی دانش‌آموزان پرورش نمی‌یابند و کاملاً ناشناخته و مهجور باقی می‌مانند.

منابع

1. Eisner, (1991). The enlightened Eye: Qualitative Inquiry and The Enhancement of educational practice publishing Co. N. Y.
2. ادھم ماراللو، علی اکبر. (۱۳۸۹). honar1-6. Mihanblog.com.
3. امینی، محمد. تربیت هنری در قلمرو آموزش و پرورش، تهران، انتشارات آبیژ، ۱۳۸۴.
4. گروه مؤلفان، راهنمای درس هنر، چاپ: ۱۳۸۵
5. مهرمحمدی، محمود؛ چیستی، چرایی، چگونگی آموزش عمومی هنر، تهران، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رساله جامع علوم انسانی

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نسخه اینترنتی:
شماره می‌توانید پس از ویزیت مبلغ اینترنتی به شماره حساب ۳۹۶۱۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمرقند آرمایشی کد ۳۹۵ در وجه شرکت الفست از دو رویش زیر، مشترک مجله شوید.

۱- مراجعه به وبگاه مجلات رشد آنلاین: www.roshdhang.ir تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیزی و آنلاین.

۲- ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگه تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کمی فیش را لازم خود نگه دارید).

نام مجله در خواستی:	نام و نام خانوادگی:
	تاریخ تولد:
	تلفن:
	نشانی کامل پستی:
	استان:
	شماره پستی:
	پلاک:
	عنوان:
	شماره پرداختی:
	شماره پستی:
	پلاک:

در صورتی که خانم/مرد/کودک مجله بفرمایید شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

نام:

نشانی تهران مستقیم پستی (مهر پستی): ۱۳۵۹۵/۱۱۱

www.roshdhang.ir

وبگاه مجلات رشد:

اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۳۳۶۱/۷۷۳۳۳۳۱۱۰/۷۷۳۳۳۳۱۷۱۲-۱۴

حزبه اشتراک: یکساله مجلات عمومی (اجت شماره): ۱۳۰۰۰۰ ریال

حزبه اشتراک: یکساله مجلات تخصصی (اجت شماره): ۸۰۰۰۰۰ ریال